



SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.1056931



Geliş Tarihi (Received): 12.01.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 07.09.2022

Online Yayın Tarihi (Published): 30.09.2022

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİ İÇİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ MESLEKİ YETERLİK ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI*

Emine Busra Yılmaz^{1†}, Sevim Akşit², Yunus Arslan³

¹Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, BURDUR

²Rumeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İSTANBUL

³Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, DENİZLİ

Öz: Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmek ve geliştirilen ölçeğin güvenilirlik ile geçerlilik çalışmalarını yapmaktır. İlgili literatürde yer alan mevcut ölçek geliştirme aşamaları dikkate alınarak madde havuzu oluşturulmuş, uzman görüşleri alınmış, kapsam geçerliği sağlanmış, deneme ölçeği oluşturulmuş, birinci örneklem grubundan veriler toplanmış, açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış, ölçek yeniden düzenlendikten sonra ikinci örneklem grubundan veriler toplanmış ve doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) yapılmıştır. Araştırmaya, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin farklı yerlerinde çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenleri dahil edilmiştir. Araştırma sürecinde iki farklı araştırma grubuyla çalışılmıştır. AFA için 165 (81 kadın, 89 erkek), DFA için 101 (34 kadın, 67 erkek) beden eğitimi ve spor öğretmeninden veriler toplanmıştır. Sonuçlara göre, uyum indeksleri değerlerinin NFI=0.92, NNFI=0.94, GFI=0.94, AGFI=0.87, IFI=0.94, CFI=0.94, RFI=0.91 şeklinde sıralandığı görülmüştür. RMSEA değeri 0.051, SRMR değerinin 0.044, RMR değerinin ise 0.046 olduğu bulunmuştur. Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0.97$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği'nin 29 maddelik, tek faktörlü, geçerli ve güvenilir ölçme aracı olarak kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli öğrenciler, mesleki yeterlik, ölçek geliştirme, kapsayıcı beden eğitimi ve spor

DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL COMPETENCY SCALE ABOUT STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS FOR PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TEACHERS

Abstract: The aim of this study was to develop a scale to determine the competencies of physical education and sports teachers regarding the education of students with special needs and to carry out the reliability and validity studies of the developed scale. In this study, as a method, an item pool was created by taking into account the existing scale development stages in the literature, expert opinions were obtained, content validity was ensured, a trial scale was created, data were collected from the first sample group, exploratory factor analysis (EFA) was performed, and after the scale was rearranged, the second sample group was selected, data were collected and confirmatory factor analyzes (CFA) were performed. Physical education and sports teachers working in different parts of Turkey in the 2020-2021 academic year were included in the research. During the research process, two different study groups were included. Data were collected from 165 (81 women, 89 men) physical education and sports teachers for EFA; and 101 (34 women, 67 men) for CFA. As a result, fit indices were as the following: NFI=0.92, NNFI=0.94, GFI=0.94, AGFI=0.87, IFI=0.94, CFI=0.94, RFI=0.91, RMSEA=0.051, SRMR=0.044, and RMR=0.046. Cronbach's alpha coefficient was 0.97. These results suggest that the one factor and 29-item Professional Competency Scale About Students with Special Needs for Physical Education and Sport Teachers is a valid and reliable instrument.

Key Words: Students with special needs, professional competence, scale development, inclusive physical education

* Bu çalışma 11-14 Kasım 2021 tarihleri arasında Antalya 'da düzenlenen 19. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sözel sunum olarak sunulmuştur.

† Sorumlu Yazar: Emine Busra Yılmaz, Arş. Gör., E-mail: ebyilmaz@mehmetakif.edu.tr

GİRİŞ

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve sosyal katılımlarını teşvik etmek, özel gereksinim duymayan yaşlılarına göre zor olabilir (Haegele ve Sutherland 2015). Yapılan çalışmalar özel gereksinimli öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde birtakım sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (Block ve Obrusnikova 2007; Coates ve Vickerman 2008; Haegele ve Sutherland 2015). Yapılan çalışmalarda özel gereksinimli öğrenciler beden eğitimi ve spor derslerine katılmak için istekli olmalarına (Coates ve Vickerman, 2008) rağmen dışlanmış hissettiklerini (Rekaa ve ark., 2019) ve ders ortamına aidiyetleri ile ilgili olumsuz deneyimler yaşadıklarını belirtmişlerdir (Wang, 2019; Haegele ve Sutherland, 2015). Özel gereksinimli öğrencilerin derslere aktif katılımlarının önündeki engellere bakıldığında, akranlarından gelen olumsuz tepkilerin yanında öğretmenlerin bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaları sayılabilir (Coates ve Vickerman, 2008). Özel gereksinimli öğrencilerin derslere dahil edilmelerinin öğretmenlerinin desteği ile olacağı belirtildiği için (Bredahl, 2013), öğretmenlerin bu öğrencilerle ilgili yeterli bilgi, beceri ve deneyime sahip olmaları önemli görünmektedir (Vickerman ve Coates, 2009). Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenleri, derslerini doğru şekilde yapılandırırorsa özel gereksinimli öğrencilerin derse dahil edilmeleri hem özel gereksinimli öğrencileri hem de diğer öğrencileri olumlu etkileyebilir (Haycock ve Smith, 2011). Buna rağmen beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile yapılan çalışmalarda öğretmenler, özel gereksinimli öğrencilerin derse dahil edilmesinin diğer öğrencilere göre oldukça zor olduğunu belirtmişlerdir (Ammah ve Hodge, 2005; Hodge ve ark., 2018). Ayrıca konu ile ilgili kendilerini geliştirecekleri kaynakların da sınırlı olduğundan bahsetmişlerdir (Lieberman ve ark., 2019). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili yetkinliklerini belirleyerek mevcut eksikliklerine yönelik eğitici içerikler oluşturmak, özel gereksinimli öğrencilerin derslere katılımlarını artırabilir (Lieberman ve ark., 2019).

Kapsayıcı beden eğitimi ve spor ders programı özel gereksinimli öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde normal öğrencilerle beraber öğrenim görmelerini hedefleyen bir çerçevede sunmaktadır (Dart, 2006). Bu bağlamda Türkiye’de özel gereksinimli öğrencilerin, örgün eğitim programlarına dahil edilmesine ilişkin düzenlemeler 2000’li yıllardan beri “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile uygulanmaya başlamıştır [Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2010]. Bu yönetmelikle birlikte her beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye sahip olma olasılığı da artmıştır. Buna rağmen Türkiye’de özel gereksinimli öğrenciler için ayrı bir bölüm olarak beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirilmesi her üniversitede yapılamamaktadır. Buna rağmen beden eğitimi ve spor öğretmenliği yetiştirme programlarında ise zorunlu ya da seçmeli olarak engellilerde beden eğitimi ve spor dersi alınabilmektedir. Mevcut kaynaştırma programının etkili şekilde uygulanması için öğretmenlerin kapsayıcı beden eğitimi ve spor ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Maher ve Fitzgerald, 2020). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili deneyimlere en iyi nasıl hazırlanmaları gerektiği konusunda fikir birliği olmamasına rağmen Dart (2006), kapsayıcı öğretmen eğitimi programını mesleki gelişim için yararlı bir rehber olarak sunmuştur. Buna göre (1) öğretmen adayları ve öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere karşı olumlu tutumlar geliştirmesi; (2) öğretmenlere özel gereksinimli öğrencileri desteklemelerini sağlayacak beceriler kazandırması; ve (3) öğretim uygulaması yoluyla uygun pedagojik içerik bilgisi geliştirmesi önemlidir. Kapsayıcı öğretmen eğitimi programı özel gereksinimli öğrencilerin derslere nasıl dahil edilmesi gerektiği ile ilgili beden eğitimi ve spor öğretmenlerini geleceğe daha iyi hazırlayabilir (Vickerman ve Maher, 2018; Haegele ve ark., 2018).

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile yapılan çalışmalarda öğretmenlerin kendilerini özel gereksinimli öğrencilerin derse katılımını sağlama ve bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz hissettiklerini ortaya koymuştur (Hersman ve Hodge, 2010; Hodge ve ark., 2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin engel türlerine ilişkin bilgi eksiklikleri ve bu öğrencilerin katılımını sağlamak için ne tür öğrenme ortamı sağlayacaklarını bilmemeleri büyük bir sorun olarak görülmektedir (Alves ve ark., 2017; Greguol ve ark., 2018). Alves ve arkadaşları (2017), beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, eleştirel düşünceler yoluyla özel gereksinimli öğrencilerin yetenekleri konusundaki profesyonel hazırlıklarını tamamlaması gerektiğini söylemesine rağmen Maher ve Fitzgerald (2020) beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili öğretmen eğitimi programlarında yetersiz bilgi elde ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sebeple beden eğitimi ve spor öğretmenlerine yönelik hazırlanacak olan eğitimlerle özel gereksinimli öğrencilerle ilgili bilgi eksikleri giderilebilir (Hodge ve ark., 2018). Öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik yeterlik ve tutumları öğrencileri derse dahil etmelerinin önemli bir açıklayıcısı olmasına rağmen (Hutzler, Meier, Reuker ve Zitomer, 2019) öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerle ilgili kendilerini yetersiz hissetmektedirler (Hodge ve ark., 2018). Bu sebeple çalışma teorik çerçeve olarak Bandura'nın Öz-Yeterlik Kuramı'na dayanmaktadır.

Öz-Yeterlik Bandura'nın sosyal öğrenme kuramının alt boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır (Güç, 2019). Bandura (1986) tarafından öz-yeterlik, öğrenenlerin herhangi bir başarıyı elde etmek için gerekli yeteneklere sahip olup olmadıklarına ilişkin düşünceleri olarak açıklanmaktadır. Yeterlik, bireylerin sahip olduğu veya sahip olmadığı sabit bir standart yetenek değildir; daha çok sayısız amacı gerçekleştirmek için sosyal, duygusal, davranışsal ve bilişsel alt becerileri organize etmeyi ve yönlendirmeyi gerektiren üretken bir yetenektir (Bandura, 1997, s. 36-37, akt. Güç, 2019). Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne göre (2017) öğretmen yeterliği, mesleğin en ideal şekilde yerine getirebilmesi için öğretmenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumların tümüdür. Öğretmenler bağlamında öğretmenlerin öğretme etkililiği ile öz-yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varıldığı için önemli bir kavramdır (Klassen ve Tze, 2014). “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri Belgesi” Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlandıktan sonra öğretmen yeterlikleri ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar da artış göstermiştir (Kazu ve Çam, 2019). Türkiye’de öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yeterlikleri incelendiğinde kaynaştırma sınıfları ile ilgili mesleki yeterliklerinin sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır (Türk Eğitim Derneği [TED], 2009). Oysa ki mesleki yeterliği yüksek öğretmenlerin dersi yapılandırma ve ders etkililiğini artırmada daha başarılı olduğu bilinmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne göre (2017) eğitim ortamlarının doğru şekilde yapılandırılabilmesi için öğretmenlerin mesleki yeterliklere sahip olması gerekmektedir. Bu çalışmada araştırmacılar tarafından öğretmen yeterlikleri kapsamında altı boyut incelenmiştir. Bu yeterlik alanları belirlenirken Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2017)'nün belirlediği Öğretmenlik Mesleki Genel Yeterlikleri'ne ait yönetmelik dikkate alınmıştır. Bu yönetmelikte öğretmenlik yeterlikleri: Kişisel ve mesleki değerler; Öğrenciyi tanıma; Öğrenme-öğretme süreci; Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme; Okul, aile ve toplum ilişkileri; Program ve içerik bilgisi olarak altı başlıkta incelenmektedir (MEB, 2017). Türkiye’deki öğretmenlerin (Davran, 2006; Karaca, 2018) ve öğretmen adaylarının (Teke ve Sözbilir, 2021) kaynaştırma öğrencileri ile ilgili yeterliklerini ölçmek için mesleki yeterlik ölçekleri geliştirilmiştir. Ayrıca Bayar (2015), Sharma ve diğ. (2012) tarafından geliştirilen Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmen Yeterliği Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlamasını gerçekleştirmiştir. Sarıçam ve Kırbaş (2018) ise yaptığı çalışmada öğretmen ve

öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamalarındaki yeterlik düzeylerini ölçebilmek için Park ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilen Kaynaştırma Uygulamaları Öğretmen Yeterlik Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamıştır. Farklı branşlardaki öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili yeterliklerini ölçebilecek sınırlı sayıda ölçek olduğu görülmektedir (Ünal, 2021; Karaca, 2018). Fakat sadece beden eğitimi ve spor öğretmenlerine yönelik bir ölçek geliştirilmesi beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerini ölçebilmek için önemli olabilir. Literatürdeki bu eksiklikten yola çıkarak Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2017) tarafından belirlenen Öğretmenlik Mesleki Genel Yeterlikleri'ni kapsamlı şekilde ölçebilecek beden eğitimi ve spor öğretmenlerine yönelik bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca Türkiye'de mevcut beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencileri eğitmek için ne kadar yeterli olduklarını belirlemek bundan sonra özel gereksinimli öğrencilerle ilgili yapılacak olan çalışmalar için de yol gösterici olabilir (Maher ve Fitzgerald, 2020). Bu sayede öğretmenlerin mevcut yeterlik düzeyleri belirlenerek gelecekte özel gereksinimli öğrencilerle ilgili kurgulanacak olan öğretmen eğitimi programlarına nelerin dahil edilebileceği öngörülebilir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili konulardaki yeterliğini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Çalışmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir;

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği geçerlidir. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği güvenilirlidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili mesleki yeterliklerini belirlemek amacıyla yürütülen Likert tipi bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Ölçek geliştirme süresince ölçüm şekli belirleme, madde havuzu oluşturma ve puanlama sürecinde Rensis Likert (1967) tarafından vurgulanan aşamalar takip edilmiştir.

Araştırma Grubu

Yapılan araştırmalarda verilerden geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek için evreni en iyi şekilde temsil edebilecek örneklem büyüklüğü ile ilgili farklı yöntemler ve parametreler önerilmektedir (Çingı, 1994). Ölçek geliştirme çalışmalarında, AFA uygulanırken ölçekte mevcut olan madde sayısının 5-10 katı kadar örneklem sayısına ulaşmak yeterli ve önemlidir (Yurdugül, 2005). DFA'da ise, χ^2/sd (bu çalışmada 3.30 olarak hesaplanmıştır) oranı evren kovaryans matrisi ile örneklem kovaryans matrisinin uyumunu incelemede önemli bir ölçüttür. Marsh ve ark. (2004)'na göre, 50'nin üzerindeki örneklem sayılarında bu oran değerlendirilmelidir ve sonuç 5'ten küçükse örneklemin modeli test etmede kabul edilebilir olduğu yorumu yapılabilir. Bununla birlikte, Gorsuch (1983) ve Kline (1994) DFA için minimum örneklem büyüklüğünün 100; Catell (1978) ise ölçme aracında yer alan toplam madde sayısının 3-6 katı civarında olmasının yeterli olacağını vurgulamıştır. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda AFA ve DFA için ulaşılan örneklem sayılarının yeterli olduğu yorumu yapılabilir.

Araştırmanın birinci örneklem grubu: Açımlayıcı faktör analizi için deneme uygulaması Türkiye'nin farklı şehirlerinden beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile yapılmıştır. Oluşturulan

çevrimiçi ölçek formu, Google Forms aracılığı ile 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında ortaokul ve liselerde görevli 200 beden eğitimi ve spor öğretmenine ulaştırılmıştır. Geri dönüş sağlanan 165 form ile açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır (81 kadın, 89 erkek). Öğretmenlerin 50 tanesi (%29.4) özel okulda görev yaparken 123 tanesi (%72.4) devlet okullarında görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 97 (%57.1) tanesi daha önce özel gereksinimli öğrencilerle ilgili bir eğitim aldıklarını belirtirken 78 (%45.9) tanesi herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yaşları 21 ile 56 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması ise 33.20 olarak bulunmuştur. Çevrimiçi ölçek formunda her maddeyi yanıtlayma zorunluluğu tutulmuştur. Dolayısıyla veri setinde yanlış giriş veya kayıp veri ihtimali engellenmiştir.

Araştırmanın ikinci örneklem grubu: Doğrulayıcı faktör analizi için deneme uygulaması, yine 2020-2021 eğitim-öğretim yılı Bahar yarıyılında yapılmıştır. Türkiye'nin farklı şehirlerinde ortaokul ve liselerde görev yapan ve birinci çalışma grubunda yer almayan 150 beden eğitimi ve spor öğretmenine çevrimiçi formu, Google Forms aracılığı ile gönderilmiştir. Geri dönüş sağlanan 101 deneme ölçekle doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır (34 kadın, 67 erkek). Öğretmenlerin 26 (% 25.7) tanesi özel okulda görev yaparken 78 tanesi (% 77.2) devlet okullarında görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 46 (% 45.4) tanesi daha önce özel gereksinimli öğrencilerle ilgili bir eğitim aldıklarını belirtirken 56 (% 55.4) tanesi herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yaşları 24 ila 52 arasında değişmekte olup ortalamaları 37.51 olarak bulunmuştur. Çevrimiçi formda her maddeyi yanıtlayma zorunluluğu tutulmuştur. Dolayısıyla veri setinde yanlış giriş ve ya kayıp veri ihtimali engellenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği* geliştirilmiştir. Ölçek formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgileri ve özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili daha önce eğitim alıp almadıkları, ikinci bölümde ise bu makalede geliştirilen ölçek maddeleri yer almaktadır. Ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından sonra 29 maddeli tek faktörlü bir yapıya kavuşmuştur. 5'li Likert tipinde tasarlanan ölçek 1 "uygun değil" ile 5 "çok uygun" arasında değişen bir puanlamaya sahiptir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 29, en yüksek puan 145'tir. Puanlar yükseldikçe beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili olarak kendilerini daha yeterli rapor ettikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2020 yılının Kasım ve Aralık ayları içerisinde toplanmıştır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma sürecinde iki farklı çalışma grubuyla çalışılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ve gerekli güvenilirlik analizleri birinci örneklem grubundan, doğrulayıcı faktör analizi ikinci örneklem grubundan elde edilen veri setleri üzerinden sınanmıştır.

Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli izinler alınmıştır (izin no: E.69594, Tarih: 30.06.2021). Ayrıca çalışma Helsinki Bildirgesine uygun olarak ve katılımcılardan imzalı onam formu alınarak gerçekleştirilmiştir.

Madde havuzu oluşturma ve uzman görüşleri: *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği* deneme formunun oluşturulmasında öncelikli olarak, özel gereksinimli öğrencilerle ilgili beden eğitimi ve spor alanında yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalar incelenmiştir (Karaca, 2018; Haegele ve ark., 2018; Lieberman ve ark., 2019; Bayar ve ark., 2015). Aynı zamanda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

incelenerek programda yer alan kazanımlarla ilgili maddeler eklenmiştir. Bu çalışmaların incelenmesinin ardından 25 madde belirlenmiş ve madde havuzuna dahil edilmiştir. Bununla birlikte özel gereksinimli öğrencilerle görev yapmakta olan dört beden eğitimi ve spor öğretmeni ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin ardından 2 madde daha ölçeğe eklenmiştir. Görüşmelerde veri toplama aracı olarak önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma soruları beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili mesleki yeterliği için geliştirilmiştir. Bunlar: Lisans eğitiminizde özel gereksinimli öğrencilerle ilgili almış olduğunuz dersler var mı? Nelerdir? Yeterli mi? Bu derslerin mesleki alan bilginize olan etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili ne tür bilgiler edindiniz? Bu bilgileri beden eğitimi ve spor ders ortamlarına nasıl/ne tür etkinliklerle aktarıyorsunuz? Bu bilgileri beden eğitimi ve spor ders ortamlarına daha iyi aktarılması için önerileriniz nelerdir? Bunların dışında eklemek isteyeceğiniz bir şey var mı? Görüşmeler yaklaşık 30-40 dakika sürmüş ve görüşmeler katılımcıların da rızası ile ses kaydına alınmıştır. Elde edilen veriler tematik analiz ile değerlendirildikten sonra 27 madde içeren bir soru havuzu oluşturulmuştur.

Maddelerin, ölçülmesi hedeflenen istenen değişkeni kapsamı, anlaşılır ve açık olarak ifade edilmesi ya da örneklem grubu için uygunluğu açısından deneme ölçeği oluşturularak, beden eğitimi ve spor alanında uzman beş araştırmacıya, nicel araştırmalar alanında uzman iki araştırmacıya ve engellilerde beden eğitimi ve spor alanında uzman iki öğretim elemanına e-posta yolu ile gönderilmiştir. Uzmanların görüşlerini almak amacıyla 4'lü derecelendirme formunda her madde için "madde uygun", "madde hafif gözden geçirilmeli", "madde ciddi gözden geçirilmeli", "madde uygun değil", biçimindeki cevaplardan birini seçebilecekleri biçimde form düzenlenmiş ve tavsiyelerini ekleyebilecekleri bir öneri bölümü de eklenmiştir. Gelen dönütler doğrultusunda deneme ölçekteki 2., 3., 5., 6., 7., 8., 13., 14., 16., 18., 19., 22., 24. ve 26 numaralı maddelerinin aynı anda birden fazla yargıyı içerdiği ve bu durumun öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ile ilgili algılarını ölçmede problem yaratabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle maddeler tek yargıyı içerecek biçimde tekrar düzenlenmiştir. Bununla birlikte 15. ve 21. maddeler soyut ve genel olduğu ve bu durumun istenilen değişkeni ölçmede problem yaratacağı görüşü sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır. 25 madde kalan ölçeğe son olarak, gelen dönütler doğrultusunda 14 madde daha eklenmiştir. Yapılan bu düzenlemelerle orijinal şeklinde 27 maddeye sahip olan deneme ölçeği akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 39 madde olarak düzenlenmiştir.

Verilerin Analizi

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini sınamak amacıyla Açıklayıcı (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizleri (DFA), Cronbach Alfa güvenilirlik analizi ile Fornell ve Larcker (1981)'ın kriterlerinden bileşik güvenilirlik (CR, Composite Reliability) ve ortalama varyans (AVE, Average Variance Extracted) tekniklerinden yararlanılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. AFA'da temel bileşenler analizi ve eğik döndürme tercih edilmiştir. DFA'nın kabul edilebilir değerleri sağlayıp sağlamadığına uyum iyiliği indeksleri yardımıyla bakılmıştır. AFA için SPSS programı kullanılırken, DFA için ise Lisrel programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Ölçek geliştirme çalışması sonrasında, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden elde edilen verilere yönelik tanımlayıcı istatistikler SPSS.21 programından yararlanarak çözümlenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları: Ölçeğin geçerlik çalışması kapsamında kapsam ve yapı geçerliği incelenmiştir. Bu doğrultuda kapsam geçerliği için uzman görüşleri ve yapı geçerliği

için faktör analizi çalışmaları yürütülmüştür. Faktör analizi; birbirleri ile ilişkili olduğu düşünülen değişkenleri bir araya getirerek anlamlı olarak daha az sayıda değişken bulmayı hedefleyen ve yapı geçerliliğinde kullanılan bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2014). Bu amaç doğrultusunda açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile faktör bulma işlemleri gerçekleştirilirken, doğrulayıcı faktör analiz ile de elde edilen verilerin uyum sağlayıp sağlamadığı test edilmiştir. İç tutarlılık anlamında güvenilirliği belirlemek için, ölçme araçlarının güvenilirlik çalışmalarında kullanılan Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Kapsam geçerliği: *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği* maddelerinin kapsam geçerliği uzman görüşünün ardından hesaplanarak kapsam geçerlik indeksi (KGİ) ile belirlenmiştir. Bu hesaplama sonucuna göre her bir maddenin ölçeğe uygunluğu belirlenerek ve bazı maddelerin düzeltilmesi/atılması işlemi yapılmıştır. Kapsam geçerlik indeksi literatürde farklı şekillerde hesaplanmaktadır. Bu araştırmada Davis (1992) tarafından geliştirilen teknik kullanılmıştır. Buna göre 10 uzman her bir madde için “uygun”, “hafif gözden geçirilmeli”, “ciddi gözden geçirilmeli”, “uygun değil”, seçeneklerinden birini işaretlemiştir. Araştırmacılar tarafından “uygun ”ve “madde hafif gözden geçirilmeli ”seçeneklerini işaretleyen uzman sayısının toplam uzman sayısına bölünmesiyle her bir maddeye ait kapsam geçerlik indeksi hesaplanmış; indeksi 0,80’den düşük değere sahip olan 2., 3., 11., 16., 18. ve 25 numaralı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Böylece ölçek 33 maddeye indirgenmiştir.

Bartlett Küresellik Testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı: Elde edilen verilere göre örneklemin uygunluğu Bartlett Küresellik Testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ile belirlenmiştir. Buna göre KMO değeri 0.94 olarak bulunmuş ve yeterli olduğu görülmüştür (Field, 2005). Örneklem büyüklüğü de Bartlett Küresellik Testi’nin sonucu da elde edilen verilere göre ($\chi^2= 5344,91$; $p=.00$) anlamlı çıkmıştır. Kısaca Bartlett Küresellik Testi ve KMO Katsayısı sonuçlarına göre verilerin AFA yapmak için istatistiki olarak uygun olduğu söylenebilir (Yurdugül, 2005).

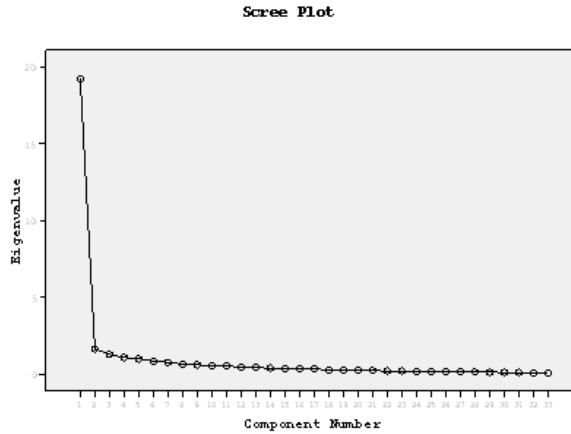
Açımlayıcı faktör analizi (AFA): *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği*’nin faktörlerini belirlemek için AFA yapılmış ve temel bileşenler analizi (principal component analysis) tekniği kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2014). Ölçeğin faktör sayısını belirlemek ve maddelerin faktör yüklerini saptamak için varyans ve özdeğerlerin yanısıra çizgi grafiğinden faydalanılmıştır. Özdeğer, maddelerin faktör yüklerinin kareler toplamıdır (Gürbüz ve Şahin, 2016). Bu çalışmada özdeğer analizinde birinci faktörün 19,22, ikinci faktörün 1,62, üçüncü faktörün 1,27, dördüncü faktörün ise 1,07 değer aldığı tespit edilmiş ve birinci faktörün en yüksek özdeğere sahip olduğu görülmüştür. Özdeğer analizinin ardından faktör yapısını saptamak için dikkat edilmesi gereken önemli kısımlardan birisi de açıklanan varyanstır. Birinci faktörün toplam varyansının yarısından fazlasını (%58,25), ikinci faktörün 4,93’ünü, üçüncü faktörün % 3,85’ini, dördüncü faktörün ise %3,26’sını açıkladığı belirlenmiş olup dört faktörün ölçekteki toplam varyansın %70,31’ini açıkladığı söylenebilir.

Ölçeği oluşturan maddelerin döndürme işleminden önce birinci faktör yüklerinin yüksek olması, b) birinci faktörün varyans değerinin istatistiki olarak kaydadeğer olması, c) birinci faktörlere ait özdeğerlerin ikinci faktöre ait özdeğerlerin 3 katından daha fazla olması durumunda ölçeğin tek faktörlü olarak kullanılabilmesini belirtmiştir (Büyüköztürk, 2014).

Açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen veriler doğrultusunda; ölçeği oluşturan maddelerin birinci faktör yük değerlerinin diğer faktörlere göre kaydadeğer şekilde yüksek olması ve birinci faktöre ait özdeğerin, ikinci faktöre ait özdeğerden yaklaşık 12 kat yüksek olması nedeniyle deneme ölçeğinin tek faktörlü olarak ele alınması gerektiğine karar verilmiştir. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktör yapısı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili mesleki yeterlik ölçeğinin özdeğer ve varyans yüzdeleri

Faktör	Başlangıç özdeğerleri			Açıklanan varyans		
	Toplam	Varyans%	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	19,22	58,25	58,255	19,224	58,255	58,255
2	1,62	4,93	63,187	1,627	4,931	63,187
3	1,27	3,85	67,041	1,272	3,854	67,041
4	1,07	3,26	70,310	1,079	3,269	70,310



Grafik 1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeğine ait özdeğerler grafiği

Ölçeğin faktör sayısını belirlemek için özdeğer, varyans yüzdeleriyle beraber çizgi grafiği de incelenmiştir. Buna göre çizginin eğiminde kırılma noktasının 4 olduğu görülmüştür. Ancak birinci faktörün açıkladığı varyans değerlerinin diğer faktörlere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca birinci faktöre ait özdeğerin ikinci, üçüncü ve dördüncü faktöre ait özdeğerlerden oldukça yüksek olmasının dışında, özdeğerlerin dengeli bir konuma geçerek azalmaya başladıkları görülmektedir. Buna göre varyans, özdeğer ve çizgi grafiği, analizi sonuçlarının uyumlu olduğu ve ölçeğin tek faktörlü olarak kullanılabilmesi görülmüştür.

Faktör maddelerinin yük değerleri: Ölçekte yüksek ilişkili maddelerin yorumlanması için döndürme işlemine uygulanmıştır. Bu doğrultuda faktör çıkarımında faktörler arasındaki ilişki matrisi (component correlation matrix) incelendiğinde 0,3'ten büyük değerler olması nedeniyle eğik döndürme tekniği (faktörler arasında ilişkinin var olduğuna dayanır) tercih edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Faktör sayısı olarak araştırmacılar tarafından herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Değerlendirilebilecek ve adlandırılabilir faktörler elde edebilmek için bu faktörlerde bulunan değişken ve faktör yükleri tespit edilmiştir.

Faktör analizine göre elde edilen faktör yük değeri, bir maddenin herhangi bir alt boyuta girip girmediğini belirlemek için kullanılan kritik değerdir. Bu değer o maddenin söz konusu faktörle

ilişkinini gösterir. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2010) bir maddenin yük değerinin 0,30 üzerinde anlamlı kabul edilebilir düzeyde olduğunu, ancak 0,40 ile 0.60 arası yük değerinin ideal olduğunu belirtmektedirler. Bu araştırmada faktör yükü alt kesme noktası, 0,30 olarak belirlenmiştir. Ancak Faktör analizi sonucunda bir maddenin birden fazla faktör altında yer almasının olası bir durum olması ve birden fazla faktöre girme ile ilgili alınabilecek ölçüt faktör yükleri arasındaki farkın en az 0,10 olması gerektiği önerilmektedir (Tavşancıl, 2010). Bu nedenle iki faktöre ait yük değeri belirtilen değerden az olan maddeler binişik madde olarak kabul edilerek bu maddeler (1., 7., 23. ve 32.) ölçekten çıkarılmıştır. Ölçek 29 maddeye indirgenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Ölçeğin madde faktör yük değerleri

Madde Numarası	Faktör Yük Değerleri	Madde Numarası	Faktör Yük Değerleri
M2	,613	M18	,668
M3	,561	M19	,731
M4	,576	M20	,650
M5	,720	M21	,666
M6	,644	M22	,628
M8	,731	M24	,665
M9	,627	M25	,773
M10	,633	M26	,562
M11	,613	M27	,771
M12	,705	M28	,709
M13	,563	M29	,589
M14	,590	M30	,643
M15	,670	M31	,602
M16	,710	M33	,650
M17	,654		

KMO = 0,94 (% 94), Barlett Testi = 5344,91 (p<0.05)

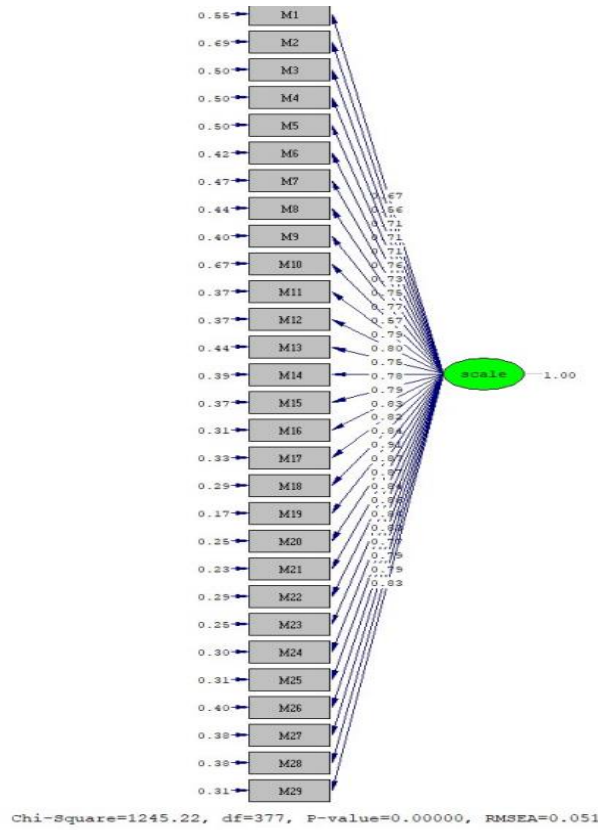
Doğrulayıcı faktör analizi: AFA ile tek faktörlü olarak da kullanılabileceği belirlenen ölçeğe DFA uygulanmıştır. DFA'nın kullanılma nedeni AFA ile belirlenen faktör yapısının anlamlılığını ve doğruluğunu değerlendirmektir (Tezcan, 2008). Ayrıca, ölçeğin kabul edilebilir değerleri sağlayıp sağlamadığını anlamak için uyum iyiliği indekslerine de bakılmalıdır (Uzun ve ark., 2010).

Elde edilen verilere göre DFA (Şekil 1) ki-kare (χ^2) iyilik uyumu değerinin $\chi^2= 1245,22$, $sd=377$, $p=0.00$ şeklinde olduğu görülmektedir. Değerler oranlandığında χ^2/sd ($\chi^2=1245,22/sd=377$) sonuç 3.30 olarak ortaya çıkmaktadır. Şimşek'e (2007) göre bu oranın 5'ten daha az olması yeterlidir. Uyum indeksleri değerlerinin NFI=0.92, NNFI=0.94, GFI=0.94, AGFI=0.87, IFI=0.94, CFI=0.94, RFI=0.91 şeklinde sıralandığı görülmüş ve bu değerlerin uyum indeksleri için kabul edilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çokluk ve ark., 2010). Çünkü Çokluk ve arkadaşlarına (2010) göre bu değerlerin 0.90 ve üzerinde olması kabul edilebilir iken

0.95 ve üzeri ise mükemmel olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Schermelleh-Engel ve Moosbrugger (2003), 0.85 AGFI değerini kabul edilebilir uyum değeri olarak belirtmişlerdir. Bu sebeple literatürdeki bilgiler doğrultusunda uyum iyiliği indekslerinin hepsi kabul edilebilir değerler göstermiştir.

DFA sonucuna göre RMSEA değeri 0.051 olarak bulunmuştur (Şekil 1) ve bu değer de kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Çünkü Sümer'e göre (2000) RMSEA değerinin kabul edilebilir olması için 0.08'in altında olması gerekir.

Bu çalışmada SRMR değerinin 0.044, RMR değerinin ise 0.046 olduğu görülmektedir. Bu değerlerin literatüre göre kabul edilebilir değerlerdir. SRMR ve RMR değerlerinin 0.08'den düşük olmasını ölçeğin uyumunun iyiliğiyle açıklamaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Sonuç olarak, DFA sonucunda ulaşılan uyum indeksi değerleri *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği* için yeterli olduğunu ve tek faktörlü bir yapıda kullanılabileceğini göstermektedir. Buna ilişkin bilgiler Şekil 1'de sunulmuştur.



Şekil 1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi çözümü

Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, Bileşik güvenilirlik (CR, Composite Reliability) ve Ortalama Varyans (AVE, Average Variance Extracted): AFA'dan sonra ölçekteki her faktörün güvenilirliğinin sağlanması gerekir (Durmuş ve ark., 2013). Ölçek geliştirme çalışmalarında bu güvenilirliği sağlama yöntemlerinden en sık kullanılanı Cronbach Alfa analizidir (Güvendir ve Özkan, 2015). Cronbach alfa değerinin 0.70 ve üzerinde olması geliştirilmesi planlanan ölçeğin güvenilirliği için yeterlidir (Nunnally, 1978; Gürbüz ve Şahin,

2016). Bununla birlikte CR ve AVE (Fornell ve Larcker, 1981) de bu çalışmada güvenilirliğe kanıt olarak hesaplanmıştır. CR değerinin 0.70'in üzerinde olması (Yi ve Davis, 2003; Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1998) ve AVE'nin ise 0.50'nin üzerinde olması önerilmektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Bu değerler, yapı ve yapıyı tanımlayan ölçek maddeleri arasında iyi bir uyumun göstergeleridir.

Analizler sonucunda Cronbach alfa katsayısı $\alpha = 0.97$ olarak bulunmuştur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde çalışmada hesaplanan CR değeri $\rho_{\eta} = 0.95$, AVE değeri de $\rho_{VC(\eta)} = 0.51$ olarak bulunmuştur. Bu analizler ışığında CR ve AVE analizleri ile ölçeğin tutarlı ve güvenilir sonuçlar üretebileceği sonucuna varılmıştır (Fornell ve Larcker, 1981).

Test-tekrar test 10 gün ara ile 20 öğretmene uygulanmış ve elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için Skewness ve Kurtosis normallik testi kullanılmıştır. Buna göre iki ölçümde de ölçeğe ait tek boyutta verilerin -1,5 ile +1,5 arası olduğu için normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür (Tabachnick and Fidell, 2013). İlk ölçümden elde edilen verilere göre Skewness (-0.604 ile + 0.512) ve Kurtosis (-0.189 ile +0.992) değerlerinin normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır. İkinci ölçümden elde edilen verilere göre de Skewness (-0.549 ile + 0.536) ve Kurtosis (-0.658 ile +1.038) değerleri verilerin normal dağılım gösterdiğini kanıtlamıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği görüldüğü için iki grup arasındaki verilerde anlamlı bir fark olup olmadığını bulabilmek için bağımlı gruplarda t testi yapılmış ve ortalama değerler (İlk Test Ort 1: 4,16 – Son Test Ort 2: 3,95) arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$, $p = 0.125$). Ayrıca farklı zamanlarda iki test arasındaki farka bakmak için ICC (Sınıf içi korelasyon analizi) yapılmıştır. Elde edilen verilere göre ICC değerinin 0.89 olduğu görülmüştür. Bu değerler farklı zamanlarda aynı örneklem grubundan toplanan verilerin tutarlı sonuçlar gösterdiğini ve kabul edilebilir değerlerde olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmek ve geliştirilen ölçeğin güvenilirlik ile geçerlilik çalışmalarını yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterliklerini belirlemeye yönelik 29 maddeden oluşan tek boyutlu yapıda bir ölçek geliştirilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterlik alanları belirlenirken Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2017)'nün belirlediği Öğretmenlik Mesleki Genel Yeterlikleri'ne ait yönetmelik dikkate alınmıştır. Bu yönetmelikte (MEB, 2017) belirtildiği gibi geliştirilen ölçekte beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerini; kişisel ve mesleki değerleri, öğrenciyi tanımayı, öğrenme-öğretme sürecini, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirmeyi, okul, aile ve toplum ilişkilerini, program ve içerik bilgisini kapsamaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada elde edilen bulgular ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymuştur. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterliklerini belirleyebilen bir ölçektir. 5'li Likert tipinde tasarlanan ölçek 1 "uygun değil" ile 5 "çok uygun" arasında değişen bir puanlamaya sahiptir. Ölçek 29 maddedir ve ters puanlanan madde yoktur. Ölçekte 145 puan tam puan olarak belirlenmiştir.

Türkçe literatürde beden eğitimi ve spor derslerinde öğretmenlerin zihinsel engeli bulunan öğrencilere yönelik tutumlarını (Süngü, 2012) ya da özel gereksinimli öğrencilerin beden

eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını ölçen (Karahana ve Emin, 2015) araçlar mevcuttur. Bununla birlikte Türkiye'deki öğretmenlerin (Davran, 2006) ve öğretmen adaylarının (Teke ve Sözbilir, 2021) kaynaştırma öğrencileri ile ilgili mesleki yeterliklerini ölçmek için mesleki yeterlik ölçekleri geliştirilmiştir. Ayrıca Bayar (2015), Sharma ve diğ. (2012) tarafından geliştirilen Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmen Yeterliği Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlamasını gerçekleştirmiştir. Yine Sönmez ve Bıçak (2017) okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde öz-yeterlik algı düzeylerini belirlemek için Walls (2007) tarafından geliştirilmiş olan "Teacher Efficacy for the Inclusion of Young Children with Disabilities- Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Öğretmen Yeterliği Ölçeği"nin Türkçe uyarlamasını yapmıştır. Sarıçam ve Kırbas (2018) ise yaptığı çalışmada öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları yeterlik düzeylerini ölçebilmek için Park ve diğ. (2016) tarafından geliştirilen Kaynaştırma Uygulamaları Öğretmen Yeterlik Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamışlardır. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili mesleki yeterliklerini ölçebilecek sınırlı sayıda ölçek olduğu görülmektedir. Ünal (2021) tarafından geliştirilen mevcut ölçeğin de beden eğitimi ve spor öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik öz yeterliklerini ölçmek için yeterlik ölçme kapsamının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Ünal (2021) tarafından beden eğitimi ve spor öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik öz yeterliklerini ölçmek için geliştirilen ölçek; 12 maddelik ve tek faktörlüdür. Faktör varyansın %72'sini açıklayan bir yapıdadır. DFA sonucuna göre ölçeğe ait yapının uyum indeks değeri kabul edilebilir aralıktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ile bileşik güvenilirlik değeri, 70'ten ve çıkarılan ortalama varyans değeri, 50'den yüksek bir değere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte Ünal (2021) geliştirdiği ölçeği son olarak farklı branşlardaki öğretmenlere uygulamış ve ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranının yaklaşık %73, iç tutarlılık katsayısının ise %96 olduğunu belirlemiştir.

Bu çalışmada DFA ile elde edilen tüm uyum indeksi değeri, *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği*'nin literatüre göre yeterli uyum iyiliği değeri sağladığı ve 29 maddelik tek boyutlu bir yapıda kullanılabileceğini ortaya koymuştur. AFA ve DFA'ya göre yapı geçerliği sağlanan *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği*'nin güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı hesaplanmış ve tek boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısının 0.97 olduğu tespit edilmiştir. Bu değer de literatüre göre ölçeğin (0.70 ve üzeri) güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2014; Erkuş, 2012; Gürbüz ve Şahin, 2016). Yapılan tüm analizlerle 29 maddeden oluşan tek boyutlu *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği*'nin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Geçerlik ve güvenilirlik belirlenerek geliştirilen ölçek yardımıyla beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili yeterlik algıları saptanabilir, eksiklerin giderilmesi için öğretmenlere yönelik önlemler planlanabilir ya da beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren kurumlardaki lisans ders programları konuya ilişkin daha titiz bir şekilde ele alınabilir.

Elde edilen sonuçlara göre; "*Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri için Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği*" beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından kullanılabilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili hangi alanlarda kendilerini yetersiz hissettikleri ile ilgili bilgi edinmesi amacıyla ölçeği

kullanmaları önerilebilir. Aday öğretmenlerle yapılacak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucu ölçeğin kullanılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Alves, M. L. T., Storch, J. A., Harnisch, G. S., Strapasson, A. M., Furtado, O. L. P. C., Lieberman, L. J., Duarte E. (2017). Physical education classes and inclusion of children with disability: brazilian teachers' perspectives. *Movimento*, 23(4), 1229–1244.

Amirhandeh, E. H. Y., Gürsel, F. T. D. (2011). *Kaynaştırma Sınıfları Beden eğitimi ve spor Derslerinde Zihinsel Yetersizlikleri Olan Öğrencilerle Çalışan Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Rehber Kitap Hazırlama*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden eğitimi ve spor Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

Ammah, J. O., Hodge, S. R. (2005). Secondary physical education teachers' beliefs and practices in teaching students with severe disabilities: a descriptive analysis. *The High School Journal*, 89(2), 40–54.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191–215.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company

Bayar, A., Özaşkin, A. G., Bardak, Ş. (2015). Kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygılar ölçeği'nin türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(3).

Block, M. E., Obrusnikova, I. (2007). Inclusion in Physical Education: A Review of the Literature from 1995–2005.” *Adapted Physical Activity Quarterly*, 24(2), 103–124.

Bredahl, A. M. (2013). Sitting and watching the others being active: The experienced difficulties in PE when having a disability. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 30, 40–58.

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni spss uygulamaları Ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi

Cattell, R. (1978). *The scientific use of factor analysis*. New York: Plenum.

Çıngı, H. (1994). *Örnekleme Kuramı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Basımevi.

Coates, J., P. Vickerman. (2008). Let the children have their say: children with special educational needs and their experiences of physical education – a review. *Support for Learning*, 23(4), 168–175.

Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Comrey, A. L., Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. New Jersey: Psychology Press.

Dart, G. (2006). My eyes went wide open—'an evaluation of the special needs education awareness course at molepolole college of education, Botswana. *British Journal of Special Education*, 33(3), 130–138.

Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 5(4), 194-197.

Davran, E., (2006). *İlköğretim kurumlarındaki öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterliklerini kazanmaları üzerindeki etkisi (Van ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Teke, D., Sözbilir, M. (2021). Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Öz Yeterliklerini Belirlemek İçin Ölçek Geliştirme. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 2(1), 55-68.

Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., Çinko, M. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi* (5. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.

Ellins, J., Porter, J. (2005). Departmental differences in attitudes to special educational needs in the secondary school. *British Journal of Special Education*, 32(4), 188–195.

Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçek ve ölçek geliştirme-I: Temel Kavramlar Ve İşlemler*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE Publications Pvt Ltd.

Fitzgerald, H., Stride, A. (2012). Stories about physical education from young people with disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(3), 283-293.

Fornell, C., Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18, 39–50.

Gorsuch, R. L. (1983). *Factor analysis* (2. Baskı). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Greguol, M., Malagodi, B. M., Carraro, A. (2018). Inclusão de alunos com deficiência nas aulas de educação física: atitudes de professores nas escolas regulares. *Revista Brasileira de Educação Especial*, 24(1), 33–44.

Güç, F. (2019). *Self-efficacy beliefs of Turkish efl learners and the relationship between self-efficacy and academic achievement*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Gürbüz, S., Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Güvendir, M. A., Özkan, Y. Ö. (2015). Türkiye'deki eğitim alanında yayımlanan bilimsel dergilerde ölçek geliştirme ve uyarılma konulu makalelerin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 23-33.

Haegele, J. A., Sutherland, S. (2015). Perspectives of students with disabilities toward physical education: A qualitative inquiry review. *Quest*, 67(3), 255-273.

Haegele, J., Hodge, S., Barbosa Gutierrez Filho, P., Goncalves De Rezende, A. (2018). Brazilian physical education teachers 'attitudes toward inclusion before and after participation in a professional development workshop. *European Physical Education Review*, 24(1), 21–38.

Hair, J., Anderson, R., Tatham, R., Black, W. (1998). *Multivariate data analysis* (pp. 577–644). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Haycock, D., Smith, A. (2011). Still 'more of the same for the more-able?' including young disabled people and pupils with special educational needs in extra-curricular physical education. *Sport, Education and Society*, 16(4), 507–526.

Hersman, B. L., Hodge, S. R. (2010). High school physical educators' beliefs about teaching differently abled students in an urban public school district. *Education and Urban Society*, 42(6), 730-757.

Hodge, S. R., Haegele, J., Gutierrez Filho, P., Rizzi Lopes, G. (2018). Brazilian physical education teachers 'beliefs about teaching students with disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 65(4), 408-427.

Huang, S. C., Shanmao, C. F. (1996). Self-efficacy of English as a Second Language Learner: An example of four learners. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED396536>.

Hutzler, Y., Meier, S., Reuker, S., Zitomer, M. (2019). Attitudes and self-efficacy of physical education teachers toward inclusion of children with disabilities: a narrative review of international literature. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 24(3), 249-266.

Karaca, M. A. (2018). *Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliklerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Karahan, B. G., Emin, K. (2015). Ortopedik, görme ve işitme engelli öğrenciler için beden eğitimi ve spor dersi tutum ölçeği geliştirme çalışması. *CBÜ Beden eğitimi ve spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 36-46.

Kazu, İ. Y., Çam, H., (2019). Öğretmen yeterliği ve nitelikleri üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi: bir içerik analizi çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1349-1367.

Klassen, R. M., Tze, V. M. (2014). Teachers' self-efficacy, personality, and teaching effectiveness: A meta-analysis. *Educational research review*, 12, 59-76.

Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.

Lieberman, L. J., Lepore, M., Lepore-Stevens, M., Ball, L. (2019). Physical education for children with visual impairment or blindness. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 90(1), 30-38.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale, *Readings in Attitude Theory and Measurement* (Ed. Fishbein M.), New York: John Wiley & Sons, Inc.

Maher, A. J., Fitzgerald, H. (2020). Initial teacher education and continuing professional development: the perspectives of special school physical education teachers. *Curriculum Studies in Health and Physical Education*, 11(1), 18-33.

Marsh, H.W., Hau, K.T., Wen, Z. (2004), In search of golden rules: Comment on hypothesis-testing approaches to setting cutoff values for fit indexes and dangers in overgeneralizing Hu and Bentler's (1999) findings, *Structural Equation Modeling*, 11, 320-341.

McCombs, B.L. (2001). Self-regulated learning and academic achievement: A phenomenological view. In: B.J. Zimmerman and D.H. Schunk (Eds.), *Selfregulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives* (pp. 67– 123). Lawrence Erlbaum: Mahwah, NJ

Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB]. (2010). *İlköğretim okullarında kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesi*. Ankara, S.: 4.

Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB]. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*.

Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.

Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü (ÖYGM). (2006). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. *Electronic Journal*. [Online]: <http://oygm.meb.gov.tr/yet/index.htm>. adresinden, 15.

Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi. (2013). 7 Ocak 2019 Tarihinde [Http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=2360](http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=2360) ve [Http://345erkenegitimisec.blogspot.com/2013/01/merhaba.html](http://345erkenegitimisec.blogspot.com/2013/01/merhaba.html) Sayfasından Erişilmiştir.

Park, M. H., Dimitrov, D. M., Das, A., Gichuru, M. (2016). The teacher efficacy for inclusive practices (TEIP) scale: Dimensionality and factor structure. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 16(1), 2-12.

Petrie, K., Devcich, J., Fitzgerald, H. (2018). Working towards inclusive physical education in a primary school: 'some days I just don't get it right'. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 23(4), 345-357.

Rekaa, H., Hanisch, H., Ytterhus, B. (2019). Inclusion in physical education: Teacher attitudes and student experiences. A systematic review. *International Journal of Disability, Development and Education*, 66(1), 36-55.

Ruscitti, R., Thomas, S., Bentley, D. (2017). The experiences of students without disabilities in inclusive physical education classrooms: A review of literature. *Asia-Pacific Journal Of Health, Sport And Physical Education*, 8(3), 245–257.

Sarıçam ve Kırbaş (2018), Kaynaştırma uygulamaları öğretmen yeterlik ölçeği türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması, 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 11-14 Nisan 2018-Ankara.

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.

Sharma, U., Loreman, T., & Forlin, C. (2012). Measuring teacher efficacy to implement inclusive practices. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(1), 12-21. <https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2011.01200.x>

Şimşek, Ö.F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş; Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.

Sönmez, N., Bıça, B. (2017). An Adaptation of the Turkish Version of the Teacher Efficacy for the Inclusion of Young Children with Disabilities Scale. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(1).

Stubbs, S. (2008). *Inclusive Education: Where There Are Few Resources*. Oslo: The Atlas Alliance.

Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.

Süngü, B. (2012). *Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarıyla ilgili bir ölçek geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Tabachnick, B. G. And Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston, Pearson

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2001). *SAS for windows workbook for Tabachnick and Fidell using multivariate statistics*. Allyn and Bacon.

Tanure Alves, M. L., Grenier, M., Haegele, J. A., Duarte, E. (2020). 'I didn't do anything, I just watched': perspectives of Brazilian students with physical disabilities toward physical education. *International Journal of Inclusive Education*, 24(10), 1129-1142.

Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel.

Tezcan, C. (2008). *Yapısal eşitlik modelleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türk Eğitim Derneği (TED). (2009). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Ünal, E. (2021). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik öz yeterliklerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

UNICEF. (2012). The right of children with disabilities to education: A rights-based approach to inclusive education. 10 Mart 2019 Tarihinde https://www.unicef.org/disabilities/files/unicef_right_to_education_children_disabilities_en_web.pdf Sayfasından Erişilmiştir.

Uzun, N. B., Gelbal, S., Öğretmen, T. (2010). TIMSS-R fen başarısı ve duyuşsal özellikler arasındaki ilişkinin modellenmesi ve modelin cinsiyetler bakımından karşılaştırılması. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 531-544.

Vickerman, P., Coates, J. (2009). Trainee and recently qualified physical education teachers 'perspectives on including children with special educational needs. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 14(2), 137-153.

Vickerman, P., Maher, A. (2018). *Teaching Physical Education to Children with Special Educational Needs and Disabilities* (2nd Ed.). London: Routledge.

Walls, S. D. (2007). *Early childhood preservice training and perceived teacher efficacy beliefs concerning the inclusion of young children with disabilities*. Unpublished doctoral dissertation, Auburn University, Auburn.

Wang, L. (2019). Perspectives of students with special needs on inclusion in general physical education: A social-relational model of disability. Adapted *Physical Activity Quarterly*, 36(2), 242-263.

Yi, M. Y., & Davis, F. D. (2003). Developing and validating an observational learning model of computer software training and skill acquisition. *Information Systems Research*, 14, 146–169.

Yıldız, S. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algıları ve bir ölçek geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yurdugül, H. (2005). Davranış Bilimlerinde Ölçek Geliştirme Çalışmaları İçin Bazı Ayrıntılar, Erişim Tarihi: 12.02.2011 [Http://Yunus.Hacettepe.Edu.Tr/~Yurdugul/3/Indir/Fa_Orneklemege_Nislikleri.Pdf](http://Yunus.Hacettepe.Edu.Tr/~Yurdugul/3/Indir/Fa_Orneklemege_Nislikleri.Pdf)